

III Setmana Cultural Valenciana

III

El valencià d'ara

Carles Salvador

Sempres, Sempres:

Parlàvem abir de la devallada de la nostra llengua en el regle parlat i donàvem una nostra escrita que potser hauria revoltat la sensibilitat de més d'algun amic tant com a mi mateix en revolta encara la seua recordació. Però aquest colp al nostre bon gust ha estat premeditat i potser ^{consci} que de tant en tant ens trapa algun dels somnis o de l'atonía ni és que en ella hem caigut mai. El llenguatge baix, brut, barroc, ple de turpiloquis que en llavis de dues criades posava l'escriptor del segle XIX era, certament, el llenguatge parlat pel poble, és una brama dura, aspra i desqualificada. Sembla estrany que d'aquest parlar haja eixit noresmenys que la suavisíssima, la dolcíssima i elegant La Barroca de Florent.

Què ha passat? ; Com es pot explicar tanta diferència? ²

Senzillament: entre una i altra composició media la distància que hi ha sempre entre la cultura i la incultura. El llenguatge d'aquelles criades és incult; el llenguatge del nostre poeta és cult. Hi ha una llengua literària i una llengua oliterària. Les ha hagudes sempre. És evident el divorci entre el llenguatge parlat i el llenguatge escrit; divorciats estaven aquests llenguatges en les cultures grega i llatina; divorciats ho estaven i ho estan en el castellà i en el valencià. I de tal manera açò ve passant en totes les cultures que bé podem dir que és un fet natural.

Ja diguérem que tot llenguatge artístic, per ésser obra d'art, és artificial; diguem ara que el gran mèrit, la gran valor d'una literatura és tindre les arrails ben acostades al cor del poble; el literat agafa els mots dels llavis del poble i amb ells compona les seues seues cantes estrofes, les seues cuitades pàgines de prosa. I açò és el que des de

blovente encà han vingut fent, amorosament, delicada-³
lament, els escriptors valencians.

La llengua dels nostres amors va ser abandonada
i maltractada. La van expulsar dels salons de l'aris-
tocràcia de la sang, primer; no la van deixar asomar
als nostres llibres, després; ella, cordolida, baixà als car-
rers de les ciutats una mica despenjada, una mica
espentolada, i anà embrotant-se de cara i de pens. Els que
pensaven posseir ànima de reynors no la volgueren
tractar; es corfoia i emmalaltí. Es refugià per carreteres
i camins i reglejà la pols i el fang; ~~la~~ la pluja no la
rentava sinó l'enduria; el sol la tostava i reseca; pas-
rà a la muntanya i a la platja i allà on era la per-
seguien i l'expulsaven com inútil, bruta i com inhàbil i
baixa per a qualsevol menester. Ella, però, no moria. Es fo-
nia i ~~se~~ deixava pels carrers de les ciutats, en els hostals dels

canins, en les barraques dels pastors, en els recous dels ⁴
poblets, en el més profund dels boscs i en les barques dels
peixcaters la sena antiga hermosor... Prenguem la gita-
neta puix que com gitana ha estat tractada; prenguem
la nostra llengua, netegem-la, pentinem-la, rentem-la, vestim-la
només amb la roba curiosa del treball de cada dia i rorem
com llúix la sena cara bonica, com ella és bona pera can-
tar els poemes dels poetes, com naixen en ella pensa-
ments filosòfics i com recita, conscient i sabuda, les
llicions de la ciència. Ella, la nostra llengua, en en-
trarà pels cinc sentits al més fons la nostra ànima,
serà la nostra estimada i reinarà com senyora en el nos-
tre esperit d'homes valencians i serem forts i serem ven-
cedors dels nostres enemics, que són els enemics d'ella i
els de la nostra terra, serem vencedors en tota lluita citta-
dana perquè ella és la nostra pròpia substància i la no-
stra raó de vida és i serà ella, la nostra dolça i harmoniosa

És un consell als nostres homes populistes, que volen cobrir les vergonyes de la incultura amb la frase: escriure com ara es parla. Però... és que ni que saben com es parla ara? Si els nostres costumistes, els nostres tipistes, els nostres escriptors de teatre — la majoria dels escriptors de teatre actual — ni escrigueren el valencià que ara es parla, quan bé ho farien! Quina meravella d'obres els sortiren de la ploma! En el valencià que ara es parla i ha escrit eixa joia de la nostra renaixença que es titula Tomba-Tossals i que, possiblement, els nostres escriptors populistes desconeixen en absolut. Verdaquer, el gran poeta català escrigué en la llengua que aleshores parlava el poble i que no difereix gens de la que es parla ara. Igualment ho féu Maragall. I Maragall i Verdaquer són escriptors altíssims i llaurats i no tro-

6
haver res més bell que ~~si~~ amb amor d'un cert eleuquatge⁶
anar recorrent la terra que el parla, per la boca de nos
naturals. I contrada per contrada, poble per poble, casa
per casa, trobar el pululant de varietats, renyal de vida;
vore el gest dels llavis manament canviar d'un lloc a un
altre amb la naturalera del terreny i les menes del conven;
sentir el so ~~total~~ vocal obrir-se i tancar-se, com les pla-
nes i les muntanyes, gradualment o de sobte, mes sem-
pre amb una única nova; i - requix Urarapall puix que
és Urarapall qui ara parla - tota frase girar-se ~~ca~~ vivament
en mil postures tan gracioses com impensades; i el goig
de descobrir, com flors desconegudes, paraules sempre noves
per a dir una mateixa cosa, i també com una mateixa
paraula cobra i perd i recobra tantes valors i vol dir tantes
coses distintes; i enfonsar delitrament el sentit en el bon
dialecte que serua el tresor inmens de l'expressió humana. 77

X Però els nostres escriptors populistes ~~ca~~ creuen que escriure

el valencià que ara es parla és desfer-lo, triturar-lo, es- 7
carnir-lo, emulir-lo amb ^{una punta} ~~una~~ de radisme infernal. Es-
criure el valencià que ara es parla és més difícil del que
algú es creu. És una tasca que comporta més dolor de partoratge,
més constància, més estudi i més cultura que per a lliurar-se
lliurement en braços de l'art. Per a ésser escriptor popular-
ta es necessita - no ho oblide ningú - un gran talent, una
gran intel·ligència, un gust ben depurat; posseir una filo-
sòfia del llenguatge que, certament i desgraciadament, tots
no tenim. -

+ Jo recorde ben bé que, amb motiu de la manifestació
poètica que per est aquests dies de l'any passat feu el
Rat Penat a la qual manifestació jo vaig presentar una
carpeta amb uns poemes ^{de} que ja han mereixut la quali-
ficació de salvadrescos per diferenciar-los estilística-
ment dels poemes dels meus companys, jo recorde, dic,
que el poeta Bayarri en funció de justa crítica, d'eixa crítica
que he consignat com una gratíssima para endavant de

la Renaixença, exclamava «!Mansa fàcil! Mansa fàcil!» 8
entre irònic i indignat. Donem la raó al crític i diquem:
"Senyor, això és veritat; aixos poemes cerebralistes són mansa
fàcils de fer; però, senyor, jo no tinc més talent." Perquè
un gran talent, una gran intel·ligència es necessita per
a escriure com el poble parla... i fer-ho bé. És inqüestio-
nable, senyors, que una gran part de l'immens èxit del
Quixot de la Mancha es deu a què Cervantes abocà en
la seva millor obra el llenguatge del poble, el mateix llen-
guatge vin aleshores, amb els seus girs i dites i refrans.
La glòria de Shakespeare s'inicia en el mateix fet. Les Aca-
dèmies de les llengües espanyola, francesa, italiana, an-
glesa, alemanya són posteriors a Cervantes, a Racine, a
Dant, a Shakpeare, a Goethe i les regles acadèmiques es ba-
sen, naturalment, en les obres dels tals escriptors que per-
haver escrit com el poble parlava són modèlics i són
genials. El llenguatge popular que ells usaren, i en ha-

ver-lo usat radiquaⁿ els seus grandíssims mèrits, ha estat ⁹
elevat a categoria literària. I això és tot.

Però com les llengües varien, es modifiquen, reculen per
una banda i avancen per altra, els escriptors populistes,
els que tenen la pretensió d'escriure com el poble parla,
no han de copiar els clàssics, no han d'aberrar-se en
els llibres on l'idioma és estàtic sinó que han d'escoltar
com parla el poble, han d'estudiar eixe llenguatge viu,
dinàmic i l'han de passar al paper net i pulit, han
d'elevat el parlar popular a una categoria que, en temps
que vindrà, pugui dir-se clàssica, el llenguatge propi i la
literatura pròpia des de la primera mitat del segle XX.

Han de comportar-se els escriptors populistes com a tals,
o s'han de suicidar, literàriament. Embrotar l'idioma pel
gust de rebaixar-lo és un crim.

x Gran missió la dels escriptors populistes — i en aquestes
paraules recobria el meu elogi —; gran missió perquè les

seues obres es transformen en arxius de la llengua viva 10
i cada generació va replegant l'evolució del llenguatge
del poble. La llengua parlada pot morir, com han mort,
entre moltes altres llengües, la grega i la llatina; la llen-
gua popular escrita es conserva reflex i reflex; s'ha conser-
vat en la pedra, en el metall, en el papyrus, en el per-
gamí i es conserva ara, neta i clara, en el paper imprès.
Es comprén ara la gran missió de l'escriptor popular? —

6 Hem de conservar els nostres escrits però hem de con-
servar i salvar de tota destrucció els que riquen bons, els
que ens honoren perquè la llengua parlada evolucio-
na i pot morir per imposició d'una altra llengua, o per
descomposició en dialectes. Heus ací un dels motius del nos-
tre respecte per la llengua del poble.

I hem de respectar-la, també, perquè pot passar que
els llibres es perquen, que no es produïxca literatura, que
la decadència o la imposició siga tal, que ni una peça
literària es pugui mostrar als fets culturals del món i

no obstant requir viva la llengua, més o manco pescal, ¹¹
més o manco caiguda. Ací tenim l'énkar l'antiquitat de
la qual és tan allunyada dels nostres temps que ningú no
sap d'on ha pogut eixir, i ací tenim el nostre valencià que
ha tingut una literatura brillantíssima, que ha vist des-
aparèixer eixa literatura, i que ella, la llengua viva s'ha
mantingut com la trobem ara, com esclata, dolça i doro-
sa, soenta i suavisíssima dels nostres llavis i com retor-
na al llibre, renaixenta i en camí de posseir una altra
vegada una literatura brillant i moraltes, li preparem
els seus triomfs futurs.

Com no hem d'animar els nostres escriptors populistes
i com no hem de condemnar virilment les desviacions
d'aquells que la faena d'escriure els sembla sense trans-
cendència i de facilitat absoluta sense fer cap conces-
sio ni a la cultura i a la història?

x Algun escriptor populista ha arribat a creure que escriu-

re com el poble parla és tan fàcil com fumar un cigarret. 12
Un aplaudit autor de teatre en declarava que ell escrivia les
seues obres durant els ~~pocs~~ escassos quarts d'hora del men-
jar i que amb un sopar i dos dinars tenia prou per a fer
una comèdia o un sainet. Així va el nostre teatre, amb aque-
lla olor d'all insuportable!

A la tal aberració ~~han~~ arribat els nostres comediògrafs quan
al menys, haurien de tindre aquella preocupació i aquella
conducta que manifesta el mestre d'escola andalús que amb
un posat seriós dia als seus alumnes en sessió d'escriptura:
"¡Uños, ordao se escribe con l." Jo, així mateix, ~~dic als nostres~~
~~deixebles en la meua escola~~ i dic als nostres populistes:
"Amics, caira s'escriu amb ~~ca~~ d."

Sempre, ningú no podrà negar que els nostres populistes
actuals dedicats al que diem teatre valencià, estan influ-
enciats pels saineters i pels autors còmics que jo qualifique
autors de Puerta del Sol. Hei copien el madrilenyisme
més inconscient. Però si vullgueren els de cara nostra obrir

els ulls al populisme madrileny millorarien la producció. Si aprenqueren la lliçó que de tants anys ve donant-los l'alacanti Carlos Arniches, per exemple, el nostre teatre seria tota una altra cosa. Arniches - diguem-ho en dues paraules perquè ~~no és en~~ en el meu cel no pot entrar eixe escriptor, - Arniches, tot i escriure el madrileny que ara es parla, sempre és superior el seu dialecte escrit, el dialecte dels seus personatges, sempre és superior al dialecte del carrer. A València passa tot al revés; si anem al teatre, si obrim una obra teatral ens fastidien amb aquell llenguatge que és més baix, més putrefacte que el que parlem ordinàriament, més baix que el que, segurament, parla l'autor. I això és revoltant; això no ha d'ésser i no ha d'ésser i hem d'ajudar a què no ho siga perquè darrerament s'han estrenat obres d'èxit escrites en un llenguatge més digne. El llenguatge d'Escalante, per exemple, no ha estat superat i aquest és el gran fracàs que constatem en plena renaixença i aquest és el motiu, ben trist, per el qual el teatre

valencià fa tintines entre la comèdia i el petit còmic 14
i no tinguem un teatre de comèdia seriosa i de tragèdia
i de farsa pensant en Europa i de cara al teatre mundial.
Però, segurament, indeclinablement, tot veindrà ni, com veem
cada dia, creix l'amor a la nostra pàtria, ni creix el
valencianisme integral.

X Escriquen, escriquen el valencià que ara es parla que
això és ben meritori; el que no hem de fer mai és escriu-
re, és fer parlar els rimots de l'escena amb el valencià
que no es parla. I entenguen que els parlars de ~~fau~~
Sagunt, el de Castelló, el de Novella, el d'Elx, el d'Ala-
cant són també valencians. Entenguen que bona part del vo-
cabulari de la ciutat no és valencià i que tampoc ^{no} és certa
part de la sintaxi que usa el poble. Però que està en la nostra
mà evitar la continuació dels tals castellanismes i que ni
continuen en la boca dels valencians serà per abandó
de tots i, en bona part, per la pressió i per la coacció dels

15
mals exemples dels mals escriptors i dels escriptors que encara no s'han adonat de la transcendència dels seus escrits que potser són tal com són, és involuntàriament, per no tindre a l'abast útils elements de treball ja que avui no obstant els mitjans de relació ésser magnífics poc es poden donar el gust de fer viatges d'estudi per totes les comarques del nostre país. Jo considere, i ho dic ben alt, que molts escriptors tenen tota la voluntat però no tenen tots els aparells de treball. Aquests aparells de treball els tindrem ni tots volem. ¿Quins són aquests utilitatges? La gramàtica i els diccionaris.

Anem a veure què han fet les generacions que ens han precedit i ~~que~~ què ha fet la nostra generació.

Serà bo de recordar una altra vegada que Tomàs Villarroya publicà la seua bellíssima Cançó en l'any 1841. Pocs anys més tard, en el 1851 es publicava el Diccionari Valencian-Castellà de Josep Escrig al qual havia costat deu

anys redactar-lo. Heus ací, pera mi, una obra influen - 16
ciada per la composició del poeta. Altres diccionaris i Voca-
bularis es coneixen, tals com el de Carles Ros, Cabrera, Dem-
pere, Fuster, Mayans, Lluís, ~~Rosales~~ Rosales, la segona
edició de l'Escrig de 1871, la tercera edició dirigida per
Blombart publicada en 1887 que té pot dir-se dicciona-
ri de Blombart per la importància de les reformes que
s'hi fan. Hi ha les Gramàtiques de Ruy Torralba, Rosales, Ne-
bot, Fullana i Ortín. Hi ha l'Ortografia de Carles Ros, Ruy
Torralba i Fullana. Aquestes obres mes són inèdites i altres
són impreses; de les impreses moltes són exhaurides.

En 1848 un erudit fill de Traiguera, qui als 23 anys
va a viure a Barcelona publica un diccionari de la
llengua Catalana. Parle de Pere Labèrnia i Esteller.

Com es veu les promocions del segle XIX i les anteriors
a les nostres en el segle actual han treballat de ferm.

¿Què s'ha fet aquests darrers anys? En 1929 l'editorial
L'Estel edita l'interessant i antic Vocabulari Valencian-Castellà

de Joan de Resa. La Societat Castellonenca de Cultura té en 17
curs de publicació un Vocabulari del Maestrat, el que deixà
inacabat el poeta benasalenc Jaquim Garcia i Sivona i per
tal de completar-lo la dita Societat fa una enquesta que, re-
quirament, donarà els resultats que n'hi de desitjar. S'ha
creat una Oficina Filològica al redó de la Universitat. I,
cronològicament, arribem als nostres dies en els que es por-
ta a terme la superació de tota l'obra anterior.

Citem una fetxa: 21 de desembre del 1932. El tal dia
foren signades ~~unes~~ bases o Normes Ortogràfiques unifi-
cant els diferents i més importants criteris ortogràfics
dels nostres escriptors i erudits. La unificació ortogrà-
fica té un ~~gran~~ grandíssim interès puix que des d'aleshores
el valencià és escrit amb una certa elevació de mires per gent
responsable que llança al mercat obres de valor cultural que
passa fronteres. Abans així mateix valencià dels llibres i
de les revistes culturals no era fixat normalment, ortogràfi-
cament, i apareixia una anarquia als ulls de persones que,

llegidores dels nostres llibres, trobaven grafies diferents, per a 18
uns mateixos mots. Era depressiu; una cultura que no té una
ortografia uniforme és cultura mancada. Ja la revista Taula
havia demanat l'estabilització ortogràfica. La "Societat de
~~Cultura~~ Castellonense de Cultura" havia manifestat desitjos
d'establir això necessari. Però res no es fea pràctic fins que
la mateixa "Castellonense" acordà anar tota sola a una fixació
ortogràfica si ~~no~~ altres organismes culturals no volien inter-
vindre. I hi acudiren tots. I el 21 de desembre abans dit -
feta important dins el nostre moviment ascencional - es
signaven les Normes o Bases d'unificació ortogràfica que
foren acceptades per totes les entitats i per tots els escriptors
responsables de la nostra terra.

Es homes que discutiren les Normes crequeren que no
havia prou amb això fet; crequeren necessari facilitar
al poble la comprensió i aplicació pràctica de les Normes
i, aleshores, qui us conta aquestes coses portat pel seu entu-
siasme resumí la faena feta en abstracte - permeteu-me
la paraula - i la presentà en concret en el Vocabulari Or-

Topràfic Valencià. A partir d'ací ja no s'ha descansat ni 19
un moment. Primerament un Cursset d'Ortografia per Corres-
pondència que ja ha estat repetit; segonament un Cursset,
també per Correspondència, de Morfologia. Hem portat e'apre-
ventatge del valencià als recors més apartats de la Pàtria;
han seguit els nostres curssets llauradors, mestres d'escola,
menestrals, estudiants, homes i dones, valencians i estrangers.

Què més hi ha en projecte? Els curssets de sintaxi i els
de Fonètica; la publicació d'un Diccionari Castellà-Valen-
cià que, segurament, és el que més falta ens fa; la cons-
titució d'un "Comité d'estudis lingüístics" que ~~enumerarà~~
~~les errades~~ superarà els treballs fets fins ara perquè estarà
compost per tècnics, per homes que s'han dedicat a estudiar
científicament el nostre fet lingüístic...

Si; ens cal eixe Comité, ens cal una autoritat acadèmica.
Entenc que el redreçament d'un idioma no és labor uniper-
sonal; que el número d'entitats culturals ja és prou gran per a
què d'una manera seriosa i constant es treballi en l'estudi

20
i en la depuració de la nostra llengua. Si en fundar lo Rat Penat s'acoblaren una dotzena de poetes només, ara que n'ha fundat la Protectora de l'Ensenyança Valenciana som ja més de doscents ^{els} escriptors, som una força de l'esperit, som ja una gran realitat. I una realitat cultural en marxa, amb un utillatge lingüístic ben apte, és un poder indestructible. Els doscents escriptors que som ben units en una mateixa ànsia renaixentista farà girar els ulls a tots els enemics de València i farà veure a eixos enemics que València està en pen per a obtenir totes les llibertats que ~~se~~ necessita.

I aqueste és el miracle de l'idioma. El miracle que hem començat a fer i que terminará la nostra Acadèmia o Comité de la llengua.

Hem d'ajudar tots, per a què l'obra siga eficient. L'ajuda no és gens costosa. Els escriptors, literats i erudits allhora, escrivint bé; i el poble usant la nostra llengua en tots els afers de la vida. A tots ens incumbix, abans de res, traure de les nostres

plomes els castellanismes que disfiguren el nostre idioma. 21
Cal corregir i millorar els nostres escrits, el nostre lleugatge
parlat. I cal, senyors i senyores que esten presents, que aju-
dem ben eficaçment la protecció de l'ensenyança valencia-
na. Ens cal, imperiosament, ensenyar els nostres infants en
la llengua materna. És d'una absoluta necessitat pedagò-
gica i patriòtica i cal que el valencianisme no oblide el
seu aspecte bàsic.

✗ Penseu que l'Associació Protectora de l'Ensenyança
Valenciana no podria fer una labor de continuïtat i de
redreçament ni no tinguérem ja una ortografia norma-
litzada i un sentit lògic de la depuració lingüística ✗
Si no tinguérem ja ben apte aquest element de treball, quins
llibres, quins quaderns, quin material d'ensenyança po-
dríem posar a les mans dels infants valencians que no
revoltaren per la seua anarquia gràfica?

I açò ha tocat fer-ho ✗ la nostra generació. És con-
venient que el poble ho sàpia per a què ajude; i pot ajudar

desterrant, com abans diem, els castellanismes que publi-²²
len en alguns escrits massa influenciats per la llengua del
poble veí.

Però qui de la versió d'aquí es pugua traure alguna
cosa pràctica anem a donar unes quantes mostres de cas-
tellanismes i unes altres tantes solucions valencianes
a tals barbarismes.

Es diu en castellà:

Al coger el tranvía...

i en valencià es diu correntment:

A l'agarrar el tranvía...

En aquesta frase hi ha dues faltes greus.¹⁹ En valencià
no es deu dir mai agarrar perquè agarrar és mot caste-
llà i nosaltres tenim una paraula ben nostra que va
caent en desús: afafar.

Afafar és un derivat verbal del substantiu gafa i agarrar

23
No és de garra. Tenim gafa com tenim gafet, gafeta i gafetar. Garra, en castellà, i en sentit figurat, és mano del hombre i d'aquí aparrar. Gafa, en valencià, és instrument de ferro per a ajuntar, subjectar. I com la mà de l'home pot ajuntar i subjectar dues o més coses, dues o més peces, d'aquí el verb agafar i no aparrar. Garra, en valencià, no vol dir mà de l'home o d'animal amb ungles com la del gat, bledí, etc., sinó la part de la cama compresa entre el genoll i el peu; la part baixa de la garra o "espinilla" es diu garro i de qui té bones cames es diu que té bones garres i qui no té les cames dretes es diu garrut. Puh bé; el nostre mot garra no té res a veure amb el castellà garra. Són dos mots que sonen igual però són dues paraules diferents puix que expressen idees distintes.

2ª falta greu: A l'agafar el tramvia... Aquí els mots a l'agafar tenen un sentit de gerundi, és a dir, expressen el

mateix sentit que el gerundi apafant: Apafant el (24)
tramuaia...

El gerundi és una forma verbal molt usada pels escriptors fluixos, pels que tenen poques lletres, escassa cultura lingüística i gramatical. Els gerundis descobriren, en totes les elegies, en totes les literatures, els escriptors analfabets.

D'un senyor ministre alforri qui entre dos recomanats havia de triar un secretari es conta que per provar-los els feu escriure el que havien fet durant el dia. L'u començava així la seua ~~pep~~ petita història: «Saliendo de casa esta mañana...» 21. Basta», digué el ministre - ya está usted saliendo... ~~de esta casa~~ I rempalant-li la porta el feu marxar tot seguit.

En la redacció d'un ^{important} ~~gran~~ diari de Madrid havia un gran cartell advertint als redactors: Cuidado con los gerundios.

Els escriptors valencians han de curar dels gerundis

per a no malmetre l'idioma però en fugir dels ge. 25
runds no hem de caure de ple en els castellanismes.
Si ~~la frase~~ agafant el... no és d'una gran pureza idio-
màtica tampoc no ho és a l'agafar el... La forma ver-
bal valenciana correcta en funció de gerundi és en aga-
far el... i no a l'agafar el... fixi, direm i escriurem:
en dinar, en escoltar, en anar, en partir, en voler, etc. i no
mai direm ni escriurem: al dinar, a l'escoltar, a l'anar,
al partir, al voler, a l'agafar...

Hens ací un altre castellanisme en la frase següent:
El pupiletta Tal està baix la protecció del manager Sr. Gual.
Baix és, ací, un barbarisme. Aquest baix és dolent. Estu-
diem el mot baix.

Baix potser adjectiu, i ho és, en la frase: Antoni és
alt i Miquel és baix. Baix oposat a alt.

Baix potser adverbi de lloc, i ho és, en la frase: An-
toni està dalt i Miquel està baix. Baix oposat a dalt.

Baix potser preposició, i ho és, en la frase: Ho jurà baix 26
pena de mort. Aquest baix és oposat a la preposició ro-
bre. Sobre, en castellà, també potser preposició, com en va-
lencià. Ara bé; la preposició valenciana que correspon
oposar a la preposició robre no és baix sinó rota. Així,
doncs, la frase correcta serà: Ho jurà rota pena de mort i
no mai baix pena de mort.

sempre que hàgem de traduir la preposició castellana
bajo com oposada a robre direm rota i no baix. És correc-
te, i no d'altra manera ho hem de dir i d'escriure: rota les
ordres, rota el ~~seu~~ domini, rota la protecció de..., rota la
presidència de..., rota la direcció de..., rota la influència...
rota tal aspecte..., rota amenaça de... i, també, per tant,
rota pena de mort.

Alu tercer exemple. Comparem aquestes frases:
Autori estima la casa de la padrina

En la primera oració gramatical la casa de la padrina és la cosa estimada per Antoni i no porta la preposició a.

En la segona oració la casa de la padrina és el lloc on Antoni estima, on va a estimar alguna cosa o alguna persona i porta la preposició a.

Les dues frases són correctes; l'una amb preposició i l'altra sense preposició. En la 1^a la casa de la padrina és el complement directe i en la 2^a a la casa de la padrina és un complement circumstancial de lloc.

Els complements directes en valencià van sense preposició i els complements circumstancials van introduïts amb preposició.

L'escriptor ha de curar moltíssim no trastocar la sintaxi valenciana i més si vol escriure com es parla, quan es parla correctament.

Així com diem: Hem vist la funció de teatre hem de dir: Hem vist la germana i no Hem vist a la germana.

I també direm:

28

Conec la senyora i no mai conec a la senyora

Han mort el fill del moliner i no mai Han mort al fill del moliner

Criden els xics i no mai Criden als xics.

Abraça ton pare i no mai Abraça a ton pare.

Hem presentat, senyors, tres casos típics de depuració del valencià. Com s'ha pogut observar aquesta faena de depuració és lenta i cal anar a poc a poc posant-la en circulació en periòdics i revistes i en elibres. Els filòlegs primer i seguidament els gramàtics; totrequit els mestres escamparan la solució de corda barbanisme, explicant-la i raonant-la, i cal, a la gran massa de lectors i d'escriptors. La faena és lenta i serà costosa ni s'ha de fer una persona només; caldria que la lentitud ^{es canviara} ~~es transformara~~ en rapidesa i únicament pot ser ràpida ni molts dels valencians ni la totalitat dels va-

lencianistes es porem a pensar el que escribim i com 29
ho escrivim.

I prou, amics, Es uns disparen-me no haver ra-
but fer aquestes conferències, mal anunciades llicons, ro-
bre lleugratge, ben amandades; i els altres, els que esperaven
més concreció, manco divagació, disparen-me no
haver pogut donar normes generals, per a reduir-les a
regles particulars sobre lleugratge. Això no és tan propi
d'aquestes sessions de divulgació com d'un cursset de llen-
qua. Jo promet que en altra ocasió els assistents a les me-
nes conferències hauran de vindre amb ~~un~~ quadern i
estilogràfica. Alavors les llicons seran àrides però pràc-
tiques a més no dir.

I gràcies per la vostra atenció.

